

ประโยค ๑-๒
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

๑. ในเบื้องต้น ผู้ศึกษาบาลีจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องของไวยากรณ์ให้ดีเสียก่อน อยากรบกวนว่าอักษรวิธีว่าด้วยอะไร จัดเป็น ๒ อย่างนี้ มีอะไรบ้างในแต่ละอย่าง กล่าวถึงเรื่องอะไร ฯ
๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง อัจฉรว เป็นสนธิอะไร ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. นามศัพท์ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นกี่ลิงค์ อะไรบ้าง ฯ
  - ข. ลิงค์ที่จัดตามสมมตินั้นหมายความว่าอย่างไร ยกอุทาหรณ์มาดูด้วย ฯ
  - ค. จงยกตัวอย่างนามนามที่เป็นลิงค์เดียวมาดูอย่างละ ๕ ศัพท์ ฯ
๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. วิภัติอาชยาดเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไร ฯ
  - ข. วิภัติอาชยาดจัดเป็นกี่หมวด และในหมวดนั้น ๆ บอกกาลอะไร ฯ
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบนามกิตกั้นนั้น จัดเป็นกี่หมวด และแต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ฯ
๖. สัมภาวนบุพพท กับ อวธารณบุพพท กัมมธารยสมาส ท่านแสดงลักษณะของบพทหน้า และบพทหลัง ต่างกันอย่างไร จงยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ฯ
๗. ในโคตตัททริตมิมีปัจจัยกี่ตัว อะไรบ้าง ปัจจัยเหล่านั้น เมื่อลงแล้ว ต้องทำอย่างไรบ้าง ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ๑-๒ ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑ สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑ ฯ
๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สญโญโค ๑

อิจฺเจว เป็นอาเทสพยัญชนะสนธิ ตัดเป็น อิติ - เหว ถ้าสระอยู่หลัง แปลง ติ ที่ท่านทำเป็น ตย แล้วให้เป็น จจ ต่อเป็น อิจฺเจว ฯ

๓. ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้ คือ
- ก. นามศัพท์ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์ ๓ คือ ปุ่ลิงค์ เพศชาย ๑ อิตถीलิงค์ เพศหญิง ๑ นปุ่สกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ฯ
- ข. ลิงค์ที่จัดตามสมมตินั้น หมายความว่า เหมือนหนึ่งกำเนิดสตรีสมมติให้เป็นปุ่ลิงค์ และของที่ไม่มีวิญญาณสมมติให้เป็นปุ่ลิงค์และอิตถीलิงค์ อุทาหรณ์ ทาโร เมียสมมติให้เป็นปุ่ลิงค์ ปเทโส ประเทศ สมมติให้เป็นปุ่ลิงค์ ภูมि แผ่นดิน สมมติให้เป็นอิตถीलิงค์ ฯ
- ค. ตัวอย่างนามนามที่เป็นลิงค์เดี่ยวอย่างละ ๕ ศัพท์ ดังนี้ คือ
	ปุ่ลิงค์	๑. อมโร เทวดา	๒. อาทิจฺโจ	พระอาทิตย์
		๓. อินฺโท พระอินทร์	๔. อีส	คนเป็นใหญ่
		๕. อุทฺธิ ทะเล		
	อิตถीलิงค์	๑. อจฺฉรา นางอัปสร	๒. อาภา	รัศมี
		๓. อิทฺธิ ฤทธิ	๔. อีส	งอนไถ
		๕. อุพุ ดาว		
	นปุ่สกลิงค์	๑. องฺคํ องค์	๒. อารมฺมณํ	อารมณ
		๓. อธิณํ หน้	๔. อีริณํ	ทุ่งนา
		๕. อุทกํ น้ำ ฯ		

๔. ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้ คือ
- ก. วิภคฺติอาชยาต เป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ฯ

- ข. วิภัติอาชยาตจัดเป็น ๘ หมวด และในหมวดนั้น ๆ บอกรากดังนี้ คือ
วัตตมานาวิภัติ	บอกปัจจุบันกาล
ปัญญาวิภัติ	บอกความบังคับ, ความหวัง, และความ อ่อนน้อม เป็นต้น
สัตตมวิภัติ	บอกความยอมตาม, ความกำหนด, และความรำพึง เป็นต้น
ปโรกขาวิภัติ	บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด
หิยัตตนิวิภัติ	บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้
อัชชัตตนิวิภัติ	บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้
ภวิสสันติวิภัติ	บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน
กาลาติปัตติวิภัติ	บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ฯ
๕. ปัจจัยสำหรับประกอบนามกิตก์นั้น จัดเป็น ๓ พวก และแต่ละพวกมีปัจจัย ดังนี้
- ๑) กิตปัจจัย อย่างนี้ กุ วิ ณี ญู ฑู ฐู
  - ๒) กิจปัจจัย อย่างนี้ ข ญย
  - ๓) กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ อ อิ ณ เฑว ติ ฑู ยุ ฯ
๖. สัมภาวนบุพพท กับ อวธารณบุพพท กัมมชารยสมาส ท่านแสดงลักษณะของบทหน้า และบทหลังต่างกัน ดังนี้ คือ สัมภาวนบุพพท มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย อิติ คัพพท์ บทหลังเป็นประธาน ดังนี้
- ชตติโย (อห) อิติ มาโน = ชตติยมาโน มานะว่า (เราเป็น) กษัตริย์
 สโตโต อิติ สญญา = สตตสญญา ความสำคัญว่าสัตว์
- ส่วนอวธารณบุพพท มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย เอว คัพพท์ (เพื่อจะห้ามเนื้อความอื่นเสีย)
- ปญญา เอว บิไซโต = ปญญาบิไซโต (ประทีป) อันโพล่งทั่วคือปัญญา
 พุฑุโร เอว รตน์ = พุฑุชรตน์ รัตนะคือพระพุทธรเจ้า ฯ
๗. ในโคตตตัทธิตมีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌมาน ฌเญย ณี ฌิก ฌว ฌเร ปัจจัย เหล่านั้นเมื่อลงแล้ว ต้องทำอย่างนี้ คือ ถ้าสระอยู่หน้าคัพพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะ สันโยคอยู่เบื้องหลังต้องพฤทธิ คือ ทีฆะ อ เป็น อา วิการ อิ เป็น เอ อุ เป็น โอ เว้นไว้แต่สระที่อยู่หน้าคัพพท์เป็นรัสสะมีพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง หรือเป็นทีฆะไม่ต้องพฤทธิ และพยัญชนะคือ ณ นั้น ต้องลบเสีย คงไว้แต่สระที่ ณ อาศัยและสระพยัญชนะอื่น ๆ ฯ

พระราชเวที พุทธมวโล วัดเบญจมบพิตร
 สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย.
 ตรวจแก้.